

Zadania wychowawcy klasy w świetle przepisów prawa oświatowego

Podstawową jednostką organizacyjną szkoły, z wyjątkiem szkoły artystycznej realizującej wyłącznie kształcenie artystyczne, jest oddział. Oddziałem opiekuje się nauczyciel wychowawca. Analiza przepisów prawa oświatowego pozwala stwierdzić, że nie istnieje jednolity i zamknięty wykaz zadań przewidzianych dla nauczycieli pełniących tę funkcję. Informacje o obowiązkach wychowawców klas są bowiem rozproszone w różnych aktach prawa powszechnie obowiązującego, a doprecyzowane w regulacjach wewnętrznych obowiązujących w szkole.

Zakres zadań wychowawcy klasy – przewodnik tematyczny

Nauczyciel wychowawca powinien opiekować się oddziałem oraz prowadzić pracę wychowawczą w powiązaniu z programem wychowawczo-profilaktycznym szkoły. Zakres jego zadań i obowiązków powinien być określony w statucie szkoły i obejmować:

- obowiązek prowadzenia zajęć wychowawczych z uczniami,
- zadania i obowiązki związane z ocenianiem zachowania uczniów w ramach oceniania wewnątrzszkolnego,
- zadania i obowiązki związane z udzielaniem uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- obowiązki związane ze współdziałaniem z rodzicami w zakresie nauczania, wychowania i profilaktyki, zgodnie z postanowieniami statutu w sprawie organizacji i form tego współdziałania,
- zadania i obowiązki dotyczące wykonywania czynności administracyjnych, w tym prowadzenie dokumentacji przebiegu nauczania,

- zadania związane z udzielaniem pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych, rodzinnych lub losowych potrzebna jest pomoc i wsparcie, w tym również pomoc materialna,
- realizowanie innych zadań ustalonych w statucie szkoły.

Formy spełniania zadań nauczyciela wychowawcy powinny być dostosowane do wieku uczniów, ich potrzeb oraz warunków środowiskowych szkoły. Dlatego szczegółowy zakres obowiązków wychowawcy klasy jest precyzyjnie określony w statucie szkoły, który stanowi podstawowy dokument regulujący zasady funkcjonowania placówki.

Statut powinien określać nie tylko ogólne zasady organizacji pracy szkoły, ale również konkretne wytyczne dotyczące roli wychowawcy, w tym jego zadania, odpowiedzialność oraz obowiązki wobec uczniów, rodziców i innych nauczycieli.

Należy pamiętać, że wypełnianie obowiązków i realizacja zadań podlega kontroli dyrektora, w ramach sprawowanego przez niego nadzoru pedagogicznego.

Jakie są obowiązki wychowawcy klasy?

Do podstawowych obowiązków wychowawcy należą:

- opieka nad oddziałem,
- prowadzenie planowej pracy wychowawczej, zgodnie z realizowanym w szkole programem wychowawczo-profilaktycznym, w szczególności zajęć dotyczących istotnych problemów społecznych:
 - o zdrowotnych,
 - o prawnych,
 - o finansowych,
 - o klimatycznych i ochrony środowiska,
 - o nauki udzielania pierwszej pomocy.

Sprawowanie opieki nad oddziałem wymaga od niego bliższego poznania uczniów oddziału – ich warunków życia, sytuacji rodzinnej, potrzeb i zainteresowań.

Wychowawca powinien organizować środowisko wychowawcze, integrować zespół klasowy, dbać o dobre wzajemne relacje między uczniami, rozwiązywać konflikty, kształtować właściwy stosunek do nauki i innych obowiązków ucznia, rozwijać aktywność społeczną uczniów, inspirować i wspomagać działania zespołowe, uczyć właściwej organizacji czasu wolnego. W celu ujednolicenia oddziaływania wychowawczego na uczniów powinien współdziałać z nauczycielami uczącymi w jego klasie oraz pedagogiem i innymi specjalistami

realizującymi zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wspólnie z nimi powinien analizować przyczyny niepowodzeń w nauce i trudności wychowawczych oraz planować środki zaradcze.

Wychowawca powinien:

- być rzecznikiem uczniów w sprawach związanych z organizacją i przebiegiem zajęć w klasie,
- wyjaśniać problemy związane ze sprawdzaniem ich osiągnięć edukacyjnych przez nauczycieli oraz z zadawaniem prac domowych,
- dbać o regularne uczęszczanie uczniów do szkoły i badać przyczyny opuszczania przez nich zajęć,
- interesować się stanem zdrowia uczniów i porozumiewać się w tych sprawach z pielęgniarką szkolną (higienistką) oraz z rodzicami dzieci.

Przykład: W klasach IV–VIII szkoły podstawowej (II etap edukacyjny) w pięcioletnim okresie nauczania wychowawca powinien realizować 1 godzinę tygodniowo zajęć z wychowawcą. Tematyka zajęć powinna być opracowana w oparciu o program wychowawczo-profilaktyczny szkoły. W każdym roku szkolnym przed przystąpieniem do realizacji zajęć edukacyjnych „Wychowanie do życia w rodzinie” wychowawca ma obowiązek brać udział w spotkaniach informacyjnych (co najmniej jedno spotkanie informacyjne z rodzicami uczniów niepełnoletnich). Podczas tych spotkań nauczyciel prowadzący zajęcia przedstawia rodzicom pełną informację o celach i treściach realizowanego programu nauczania, podręcznikach szkolnych oraz środkach dydaktycznych.

Rozeznanie w sytuacji rodzinnej i materialnej ucznia

Wychowawca oddziału powinien mieć rozeznanie w sytuacji życiowej i materialnej uczniów. Do jego zadań należy bowiem wsparcie w uzyskaniu pomocy materialnej o charakterze socjalnym albo motywacyjnym.

Może on występować z wnioskiem o przyznanie uczniowi stypendium za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe. Taki wniosek składa się do komisji stypendialnej, która przekazuje wnioski wraz ze swoją opinią dyrektorowi szkoły.

Świadczenie pomocy materialnej o charakterze socjalnym przyznaje wójt (burmistrz, prezydent miasta). Świadczenia te przyznawane są m.in. na wniosek dyrektora szkoły, którego wychowawca poinformował o potrzebie udzielania takiej pomocy uczniowi.

Ocena zachowania uczniów – zadania informacyjne

Zadania wychowawcy oddziału związane z ocenianiem wewnątrzszkolnym określone zostały w rozdziale 3a ustawy o systemie oświaty. Zgodnie z tymi przepisami do wychowawcy oddziału należy:

- informowanie, na początku każdego roku szkolnego, uczniów oraz ich rodziców o warunkach, sposobie i kryteriach oceniania zachowania oraz warunkach i trybie otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania,
- ocenianie zachowania uczniów poprzez rozpoznawanie stopnia respektowania przez nich zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków określonych w statucie szkoły,
- ustalanie śródrocznej i rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania po zasięgnięciu opinii nauczycieli, uczniów danego oddziału oraz ocenianego ucznia,
- sporządzania opisowych ocen klasyfikacyjnych zachowania w klasach I–III szkoły podstawowej – śródroczne i roczne opisowe oceny klasyfikacyjne zachowania uczniów klas I–III szkoły podstawowej oraz uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, sporządzone komputerowo w postaci wydruku podpisanego przez wychowawcę klasy, można dołączyć do dziennika lekcyjnego, co jest równoznaczne z wpisem do dziennika lekcyjnego,
- informowanie ucznia i jego rodziców o przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania przed rocznym klasyfikacyjnym zebraniem rady pedagogicznej, w terminie i formie określonych w statucie szkoły.

Do zadań wychowawcy należy analizowanie osiągnięć uczniów w nauce i zachowaniu, motywowanie ich do dalszych postępów w nauce i zachowaniu oraz współpracować w tym zakresie z rodzicami.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna – rola nauczyciela wychowawcy klasy

Kolejne zadania związane są z udzielaniem uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wychowawca klasy może inicjować taką pomoc dla ucznia, jeśli stwierdzi taką potrzebę. Do jego obowiązków należy informowanie innych nauczycieli i specjalistów o potrzebie objęcia ucznia pomocą w trakcie bieżącej pracy.

Każdy nauczyciel, przypadku stwierdzenia, że konieczne jest objęcie ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, ma obowiązek poinformowania o tym wychowawcy klasy. Następnie wychowawca:

- informuje innych nauczycieli o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w trakcie ich bieżącej pracy z uczniem, jeżeli stwierdzi taką potrzebę,
- we współpracy z nauczycielami planuje i koordynuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w ramach zintegrowanych działań nauczycieli oraz bieżącej pracy z uczniem.

W przypadku stwierdzenia przez wychowawcę że konieczne jest objęcie ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formach:

- klas terapeutycznych;
- zajęć rozwijających uzdolnienia;
- zajęć rozwijających umiejętności uczenia się;
- zajęć dydaktyczno-wyrównawczych;
- zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;
- zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu – w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych;
- zindywidualizowanej ścieżki kształcenia;

to dyrektor ustala formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane.

Co jednak ważne, zindywidualizowana ścieżka kształcenia może zostać zorganizowana dopiero po dostarczeniu do szkoły odpowiedniej opinii z poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Współpraca wychowawcy z rodzicami – zasady i dobre praktyki

Do obowiązków wychowawcy należy organizowanie dobrej współpracy z rodzicami uczniów oddziału, którym się opiekuje. Wychowawca powinien mieć stały kontakt z rodzicami i:

- współpracować z nimi w rozpoznaniu potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów,
- konsultować i uzgadniać z nimi działania i decyzje podejmowane w sprawie ich dziecka,
- wspomagać ich w rozwiązywaniu problemów wychowawczych,
- dostarczać im informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu dziecka oraz o jego szczególnych uzdolnieniach.

Na pierwszym zebraniu z rodzicami należy:

- zebrać od rodziców deklaracje uczestnictwa w zajęciach religii (od rodziców dzieci przyjętych do szkoły w danym roku szkolnym),

- uzyskać informację przez kogo dziecko będzie odbierane ze szkoły (jeśli są to klasy młodsze),
- odebrać oświadczenia, jeśli dziecko będzie samo wracało po zajęciach w szkole do domu (klasy IV-VI),
- przedstawić sposób i formę zwalniania uczniów z zajęć i usprawiedliwiania ich nieobecności na zajęciach,
- umożliwić rodzicom przeprowadzenie wyborów do rady rodziców i udzielenie im w tym zakresie niezbędnej pomocy.

Organizację i formy współdziałania z rodzicami powinien określać statut szkoły.

Dokumentacja wychowawcy – o czym pamiętać na początku roku?

Do zakresu zadań nauczyciela wychowawcy należą także działania administracyjne, takie jak:

- wypełnienie dziennika poprzez wpisanie do niego danych uczniów i ich rodziców oraz tygodniowego planu zajęć edukacyjnych a także dbanie o systematyczne wpisywanie informacji przez nauczycieli prowadzących w klasie zajęcia, w tym odnotowywanie obecność uczniów na zajęciach edukacyjnych,
- założenie i prowadzenie zgodnie z przepisami arkusza ocen dla każdego ucznia oddziału,
- wypisywanie świadectw uczniom na podstawie prowadzonej dokumentacji przebiegu nauczania,
- usprawiedliwianie dni nieobecności w szkole, analizowanie frekwencji, sporządzanie zestawień statystycznych,
- opracowanie planu pracy wychowawczej, planu wycieczek i imprez klasowych, planu spotkań z rodzicami,
- gromadzenia dokumentacji związanej ze współpracą z rodzicami (protokoły spotkań, korespondencja, notatki służbowe dotyczące istotnych rozmów i ustaleń z rodzicami, informacje o odwiedzinach w domu uczniów),
- gromadzenie dokumentacji zgodnej z przyjętymi w szkole ustaleniami, np. listy uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną, posiadających orzeczenia lub opinie wydane przez poradnię, zwolnionych z określonych zajęć przez dyrektora szkoły, uczestniczących w zajęciach dodatkowych prowadzonych w szkole, informacji i materiałów dotyczących życia klasy itp.

Znajomość obowiązków nauczyciela wychowawcy ułatwia skuteczne zarządzanie klasą oraz ułatwi budowanie trwałych i konstruktywnych relacji zarówno z uczniami, jak i ich rodzicami.

Podstawa prawna

- Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2024 r. poz. 750) – ramowe art. 44b, art. 44f, 44g, 44h, art. 90c, art. 90g ust. 8.
- Ustawa z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2024 r. poz. 737) – art. 26, art. 98 ust. 1.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. z 2024 r. poz. 50) – § 8, § 14.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 2572) – § 11.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2024 r. poz. 50) – § 22.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji z 20 maja 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z 2024 r. poz. 781) – obowiązujący od 1 września 2024 r.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2023 r. poz. 1798) – § 20.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 2431) – § 5 ust. 1.